

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Katedra filozofie

Práce: diplomová

Posudek: vedoucí

Práci hodnotila: Mgr. Marie Větrovcová, Ph.D.

Práci předložila: Bc. Šárka Pavlíková

Název práce: Pražský spor o světlo

1. CÍL PRÁCE:

Cílem práce bylo přeložit a najít dobový kontext Dopplerova textu *Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer gestirne des Himmels* (kap. 2, 3) Dalším cílem bylo seznámit se s dobovými reakcemi (zejm. Bolzana) na tento text (kap. 4). Tyto cíle jsou prací naplněny.

Nadto práce přináší aplikační přesah Dopplerova textu zejména s využitím akustického (a nikoli, jak původně zamýšleného, optického) jevu (kap. 5, 6).

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

Předkládaná diplomová práce přináší nadprůměrný počín v oboru Evropská kulturní studia. Hlavním těžištěm práce je překlad původní teoretické astronomické práce, který je zasazen do vědeckého, kulturního a politicko-ekonomického historického kontextu života Christiana Dopplera.

Kapitola 2 je souhrnným Dopplerovým životopisem s důrazem na jeho pobývání v Praze (a posléze Banské Stiaivnici a Vídni), který čerpá ze standardní sekundární literatury (zejm. Hiebl-Musso 2007, Štoll 1993). Je psaná srozumitelně (až popularizačním stylem) tak, že mikrohistoricky představuje kolorit své doby. To nelze považovat za nedostatek, ale spíše za klad práce, neboť vykresluje Dopplera, který žil, a nikoli slovníkové heslo zajaté mezi čísly a daty.

Hlavní těžiště práce spočívá v kapitole 3 (s. 17-44). Originální překlad Dopplerova díla *Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer gestirne des Himmels* (z němčiny do češtiny) je bohatě komentován po stránce překladatelské, ediční i odborné. Nejasné jevy a dobové termíny autorka podává dnešnímu čtenáři velice srozumitelně. K této kapitole se váže příloha I, kde má čtenář k dispozici i původní text. Nutno dodat, že tato část diplomové práce je nejsilnější a také nejpracovanější, překlad by bylo (po drobných redakčních úpravách) možno vydat knižně.

Zbytek kapitoly seznamuje čtenáře se stylem dobového odborného textu a dále přináší komentáře k osobám v textu zmiňovaným. Tím je dána první vědecká kontextuální vrstva, kterou diplomantka svou prací přináší. Autorka zde čerpá z bohaté sekundární encyklopedické literatury.

Kapitola 4 (Reakce na Dopplerův text) seznamuje čtenáře s životem a dílem Dopplerova pražského přítele Bernarda Bolzana. Ukazují se tím rozdíly a těžkosti v univerzitním a polytechnickém směru vzdělávání, které se formuje právě v první polovině 19. století.

Významným přínosem pro diplomovou práci a hlavně pro porozumění vědeckého kontextu Dopplerova díla je podkapitola 4.1.4 (Reakce na Dopplerův spis), která je originální analýzou Bolzanových odpovědí. Autorka čerpá z původních prací.

Pro „Ein Paar Bemerkungen über die neue Theorie in Herrn Professor Chr. Doppler's Schrift: „Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer Gestirne des Himmels“, *Annalen der Physik und Chemie* 60 (1843), si všimá zobecnění vlnové teorie do oblasti akustiky a optiky (s. 58-59) a také vědecké polemiky, zakládající diskuzi k povaze světla.

Bolzanův text „Christ. Doppler's neuste Leistungen auf dem Gebiete der physikalischen Apparatenlehre, Akustik, Optik und optischen Astronomie“ (1847) zdůrazňuje Dopplera jako průkopníka vlnovou teorií (v akustice i optice) (s. 61, 65-67). Věnuje se též experimentálnímu a přístrojovému zabezpečení těchto teorií.

Další dobové recepci Dopplerova spisu přináší kapitoly 4.1 a 4.2, v nichž najdeme polemickou reakci Karla Kreila, zejm. v ohledu k rychlosti světla, a Františka Josefa Studničky, který se zasloužil o druhé vydání Dopplerova textu.

Významný přínos a tvůrčí přístup představují kapitoly 5 a 6 s dnešní recepcí a aplikací Dopplerova jevu ve fyzice, technice, dopravě (radarové měření rychlosti) a lékařství (Dopplerova sonografie). V kapitole 5 (Dopplerův jev dnes) je ukázáno dnešní teoretické vysvětlení Dopplerova jevu v akustice (zvukové kmity) i astrofyzice (změny v barevném spektru).

Práce obsahuje pět příloh (v rozsahu 40 stran). Jedná se zejména o reprodukci tisku Dopplerova textu *Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer gestirne des Himmels...* Praha, 1903 (na s. I je uvedeno 1842). Dále fotografie pamětních desek, připomínající pobyt Ch. Dopplera v Praze a Salzburgu; portrét B. Bolzana a dokumentační fotografie technického využití Dopplerova jevu/efektu. Přílohy jsou pro text vhodným doplňkem.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Citace a odkazování jsou korektní. Jazykový projev je vhodný.

Našla jsem několik drobností, které neprošly závěrečnou korekturou textu (např. s. 4, 55, 61).

Autorka namísto paralaxa užívá paralaxe (i v deklinacích) (s. 1, 2, ...).

„Friedrich Bessel změřil paralaxi hvězdy 6 Cygni“ (s. 1) má být „paralaxu hvězdy 61 Cygni“.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Diplomová práce přináší původní překlad klíčového díla dějin fyziky a originální dobovou vědeckou analýzu (Bolzano, Kreil, Studnička).

Je psaná živým jazykem a plasticky vykresluje způsob vědeckého života v první polovině 19. století. Opírá se zejména o sekundární literaturu (ne vždy kriticky) a v tomto odpovídá spíše popularizaci než originální kulturně-historické práci. Nutno však dodat, že práce nezůstává jen v době 19. století, ale konfrontuje dobové poznání s dnešními teoretickými výsledky a praktickým využitím.

Celkově diplomantka prací vykazuje široké interdisciplinární vhledy do problému. Ocenit je potřeba hlavně její srozumění s fyzikálně-astronomickými a technickými záležitostmi původních prací a její hlubokou jazykovou zkušenost s překladatelstvím.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

Můžete prosím vysvětlit název diplomové práce? V čem (a zda vůbec) spočívá pražský spor o světlo? Proč jde právě světlo?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení

velmi dobré až výborné

s přihlédnutím k průběhu obhajoby práce.

V Náchodě dne 18. května 2018

